

Sygn. akt II CSKP 374/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak (przewodniczący)

SSN Monika Koba (sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

Protokolant Justyna Wdowiak

w sprawie z powództwa M. M.
przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowo-Budowlanej "I." w W.
o stwierdzenie nieistnienia lub nieważności uchwały,
ewentualnie o uchylenie uchwały,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 24 czerwca 2022 r.,
skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 25 października 2019 r., sygn. akt VI ACa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania oraz
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 lutego 2018 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo M. M. skierowane przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowo - Budowlanej „I.” w W. (dalej: „Spółdzielnia”) o stwierdzenie nieistnienia lub nieważności uchwały, ewentualnie jej uchylenie.

Sąd pierwszej instancji ustalił między innymi, że powód jest członkiem pozwanej Spółdzielni. Organem Spółdzielni jest Rada Nadzorcza (dalej także: „Rada”), składająca się z 15 członków, do której wybory odbywają się w głosowaniu tajnym, spośród nieograniczonej liczby kandydatów (§ 38 ust. 1 i 2 oraz § 48 ust. 1 statutu). Członek zalegający z zapłatą swoich zobowiązań finansowych wobec Spółdzielni w wysokości powyżej jednomiesięcznego czynszu, nie może być członkiem Rady (§ 38 ust. 3 statutu).

Wybór i odwoływanie członków Rady należy do wyłącznej właściwości Walnego Zgromadzenia (dalej także: „Zgromadzenie”) (§ 40 pkt. 13 statutu). Uchwałę Zgromadzenia uważa się za podjętą, jeżeli była poddana pod głosowanie i opowiedziała się za nią wymagana w ustawie lub statucie większość ogólnej liczby członków uczestniczących w Zgromadzeniu (§ 44 ust. 3 statutu). Wybory do Rady przeprowadza się za pomocą przygotowanych przez komisję skrutacyjną kart wyborczych. Jednakże w przypadku przeprowadzania głosowań za pomocą elektronicznego systemu oddawania i zliczania głosów, wybory przeprowadza się za pomocą tegoż systemu, w sposób gwarantujący tajność wyborów (§ 44d ust. 2 statutu).

Za osoby wybrane do Rady uważa się kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą liczbę głosów, przy zastosowaniu zasady wskazanej w § 44 ust. 3 statutu, przy czym liczba wybranych osób nie może przekraczać liczby miejsc wakujących w składzie Rady. Jeżeli głosowanie nie doprowadziło do obsadzenia wszystkich mandatów, zarządza się drugą turę głosowania, do której staje co najwyżej podwójna liczba osób w stosunku do nieobsadzonych mandatów, spośród kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali najwięcej głosów, lecz nie osiągnęli większości wymaganej zgodnie z § 44 ust. 3 statutu (§ 44d ust. 5 statutu).

Uchwała, która jest przedmiotem sporu, była poddana pod głosowanie Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 23 czerwca 2017 r., godz. 18, którego porządek obrad przewidywał między innymi wybory członków Rady Nadzorczej

na kadencję 2017-2020. Członkowie Spółdzielni zostali powiadomieni o Zgromadzeniu imiennymi zawiadomieniami datowanymi na 18 maja 2017 r. Zawiadomienia zostały także wywieszone w budynkach, w biurze Spółdzielni oraz zamieszczone na jej stronie internetowej.

Kandydatura powoda do Rady Nadzorczej została zgłoszona 8 czerwca 2017 r. wraz z jego oświadczeniem datowanym na 5 czerwca 2017 r. obejmującym zgodę na kandydowanie oraz deklarację, że nie zalega z zapłatą zobowiązań finansowych wobec Spółdzielni w wysokości powyżej jednomiesięcznego czynszu i nie prowadzi wobec niej interesów konkurencyjnych.

Tuż przed rozpoczęciem Zgromadzenia, o godz. 17.53, żona powoda dokonała w jego imieniu wpłaty gotówkowej w wysokości 1 520 zł na rachunek Spółdzielni w banku. Wpłata zatytułowana „Opłata za 2 czynsze M. M.” została zaksięgowana na rachunku pozwanej w dniu jej dokonania.

Wybór członków Rady poprzedzała prezentacja 21 kandydatów, w której uczestniczył powód. Następnie jednak Przewodniczący Walnego Zgromadzenia (dalej: „Przewodniczący”) oświadczył, że wbrew złożonemu oświadczeniu M. M. posiada zadłużenie wobec Spółdzielni i poprosił go o wyjaśnienie tej kwestii. Powód przedstawił potwierdzenie wpłaty gotówkowej, oświadczył, że zaległość została uregulowana w dniu 23 czerwca 2017 r. i poprosił o ponowne sprawdzenie stanu konta Spółdzielni. Ostatecznie - mając na względzie opinię prawną obecnego na Zgromadzeniu radcy prawnego - Przewodniczący zdecydował o skreśleniu powoda z listy kandydatów do Rady. Stwierdził że nie ma pewności, czy całe zadłużenie zostało uregulowane łącznie z odsetkami, a wpłata nie zostanie zaksięgowana dopiero następnego dnia. Wyjaśnienia powoda i okazanego dowodu wpłaty gotówkowej nie uznał – w takim stanie rzeczy - za wystarczające.

W I turze wyborów wzięło udział 186 członków. Przewodniczący poinformował, że za wybranego do Rady należy uważać kandydata, który otrzyma minimum 94 głosy. Taki wynik uzyskało 14 kandydatów. Do II tury weszło 2 kandydatów, którzy w I turze uzyskali najlepszy wynik. W tym głosowaniu wzięło udział 172 członków. Przewodniczący poinformował, że za wybranego do Rady w II turze wyborów należy uważać kandydata, który uzyska minimum 86 głosów. Kandydatem tym był A. K., który uzyskał 97 głosów.

Na podstawie dokumentów związanych z wyborem członków Rady Nadzorczej sąd rejestrowy wpisał nowych członków Rady do KRS.

W tak ustalonym stanie faktycznym – mając na względzie przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 648, ze zm. – dalej: „Pr. Sp.” lub „Prawo spółdzielcze”) oraz ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 1208 – dalej: „u.s.m” lub „ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych”) – Sąd Okręgowy uznał, że powód nie wykazał przesłanek przemawiających za ustaleniem nieistnienia, nieważności, a także uchylenia uchwały o wyborze członków Rady Nadzorczej.

Stwierdził, że choć w pozwanej Spółdzielni nie podejmuje się odrębnej uchwały, a jedynie protokół Zgromadzenia odzwierciedla wynik wyborów do Rady, to jednak doszło do podjęcia uchwały, która może być przedmiotem zaskarżenia.

Jego zdaniem powód trafnie zarzucił, że większość jaką powinni uzyskać kandydaci na członków Rady, zgodnie z § 44 ust. 3 statutu, powinna być liczona od ogólnej liczby członków uczestniczących w Zgromadzeniu, a nie od liczby osób biorących udział w głosowaniu. Naruszenie norm statutowych, nie jest jednak wystarczające do podważenia zaskarżonej uchwały. Zgromadzenie zostało bowiem zwołane przez uprawniony do tego organ, z zachowaniem przepisów ustawy i statutu. Głosowanie dotyczące wyboru członków Rady Nadzorczej na lata 2017- 2020 było objęte porządkiem obrad i odbyło się bez zastosowania przymusu. Z protokołu Zgromadzenia wprost wynika wola tego organu powołania Rady, a treść uchwały jest zrozumiała.

Nie podzielił zarzutu powoda, że doszło do naruszenia tajności głosowania uznając, że swoboda podjęcia decyzji i wyrażenia jej w taki sposób, aby to, jak dana osoba zagłosowała, nie było wiadome dla innych uczestników Zgromadzenia, zostały głosującym zapewnione.

Nie zgodził się także z zarzutem pozbawienia powoda biernego prawa wyborczego przez skreślenie go z listy kandydatów na członków Rady. Stwierdził, że podstawa prawna do takiej czynności wynikała z § 38 ust. 3 statutu. Oświadczenie powoda z dnia 5 czerwca 2017 r. o niezaleganiu z zapłatą zobowiązań finansowych wobec Spółdzielni w kwocie przekraczającej

jednomiesięczny czynsz nie polegało na prawdzie, a wpłata zaległości na 7 minut przez rozpoczęciem Zgromadzenia nie usuwała tej wadliwości, skoro brak zapobiegliwości powoda w tym względzie uniemożliwił pozwanej weryfikację, czy wysokość wpłaty pokrywa całość zaległości wraz odsetkami.

Wyrokiem z dnia 25 października 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) orzekając na skutek apelacji powoda, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że ustalił nieistnienie uchwały Walnego Zgromadzenia Spółdzielni z dnia 23 czerwca 2017 r. w sprawie wyboru Rady Nadzorczej na kadencję obejmującą lata 2017 – 2020 i obciążył pozwaną kosztami postępowania za obie instancje.

Sąd Apelacyjny podzielił poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne i uczynił je podstawą także własnego rozstrzygnięcia, uznając zgłoszone w apelacji zarzuty naruszenia prawa procesowego za nieuzasadnione.

Podzielił także stanowisko tego Sądu, że wyłonienie w wyniku głosowania wszystkich członków Rady Nadzorczej, wobec upływu kadencji Rady w poprzednim składzie, stanowi ostatecznie wybór Rady w nowym składzie oraz, że prawidłowość wyrażenia woli Walnego Zgromadzenia w tym przedmiocie podlega ocenie w świetle art. 42 Pr.Sp., w tym także art. 42 § 9 Pr.Sp w zw. z art. 189 k.p.c. Wprawdzie w kwestii wyboru Rady nie sformułowano wypowiedzi mającej postać odrębnie zredagowanej uchwały, to jednak w toku obrad Zgromadzenia podjęto decyzje, które w intencji głosujących miały wyrażać wolę tego organu powołania Rady na kolejną kadencję i ustalenia jej składu. Z samej zaś istoty organu kolegialnego, jakim jest walne zgromadzenie wynika, że jedyną formą wyrażania jego woli w konsekwencji obrad zakończonych głosowaniem, jest podjęcie uchwały.

Uznał, że zebrany w sprawie materiał dowodowy daje podstawy do ustalenia, że Zgromadzenie zostało zwołane w sposób odpowiadający prawu, a organ ten był zdolny do powzięcia i wyrażenia woli. Miał na względzie, że powód wiązał wadliwość w zwołaniu Zgromadzenia z rozbieżnością między datą powzięcia przez Zarząd uchwały o jego zwołaniu (19 maja 2017 r.) a datą umieszczoną na piśmie zawiadamiającym o Zgromadzeniu (18 maja 2017 r). Nie kwestionował jednak faktu powzięcia tej uchwały przez powołany do tego organ (Zarząd), ani tego, że wszyscy członkowie Spółdzielni zostali powiadomieni o Zgromadzeniu,

jego dacie i porządku obrad z należyтым wyprzedzeniem, w wymaganej przez art. 8 ust 6 u.s.m. formie.

Sąd Apelacyjny podzielił też stanowisko Sądu Okręgowego, że powód nie udowodnił by doszło do naruszenia zasady tajności głosowania. Staął na stanowisku, że niesporny fakt, iż sprzęt do głosowania nie posiadał certyfikacji, urządzenia do głosowania były oznaczone kolejnymi numerami i odnotowano, kto pobrał konkretne urządzenie, nie może być identyfikowany z naruszeniem tej zasady. Nie usprawiedliwia bowiem twierdzenia, że pozwalało to na ustalenie tożsamości osób oddających konkretne głosy.

Nie znalazł także podstaw do kwestionowania stanowiska tego Sądu, że skreślenie powoda z listy kandydatów na członków Rady Nadzorczej było uzasadnione. Stwierdził, że wpłata likwidująca zaległość wobec pozwanej została wprawdzie uregulowana na kilka minut przed rozpoczęciem Zgromadzenia, ale zaległość istniała w dacie składania przez powoda oświadczenia o braku przeszkód do pełnienia funkcji członka Rady. Przewodniczący nie miał w trakcie trwania obrad Zgromadzenia możliwości weryfikacji salda konta powoda i wykluczenia wątpliwości w kwestii istnienia zaległości finansowych wobec Spółdzielni, a powód nie wykazał, by pozwana miała możliwość sprawdzenia stanu faktycznego w tym przedmiocie, a na Zgromadzeniu obecna była osoba, która mogła to uczynić.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy bezpodstawnie jednak uznał, że choć większość, jaką powinni uzyskać kandydaci na członków Rady zgodnie z § 44 ust. 3 statutu powinna być liczona od ogólnej liczby członków uczestniczących w Zgromadzeniu, a nie od liczby osób biorących udział w głosowaniu, to nie jest to okoliczność wystarczająca do podważenia zaskarżonej uchwały.

Miał na względzie, że w sytuacji, gdy organ spółdzielni na skutek naruszenia zasad głosowania nie zdołał podjąć uchwały, wadliwość taka nie może zostać sanowana ani przez wpis w KRS ani w drodze stosowania uchwały przez członków i organy spółdzielni. Uchwała, która nie uzyskała wymaganej większości głosów, nie została podjęta, a zatem jest uchwałą nieistniejącą.

Sąd Apelacyjny zważył też, że choć statut spółdzielni nie jest źródłem prawa materialnego, a jedynie formą umowy wiążącej jej członków, to zgodnie z art. 8³ ust. 9 zd. 1 u.s.m. uchwałę walnego zgromadzenia uważa się za podjętą, jeżeli była poddana pod głosowanie i opowiedziała się za nią wymagana w ustawie lub statucie większość ogólnej liczby członków uczestniczących w walnym zgromadzeniu. W rezultacie zatem naruszenie zasad statutowych prowadzi do naruszenia prawa materialnego skutkującego ustaleniem, że zaskarżona uchwała nie została podjęta.

Wskazał Sąd Apelacyjny, że zgodnie z § 44d ust 5 statutu Spółdzielni za osoby wybrane do Rady uważa się kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą liczbę głosów przy zastosowaniu zasady wskazanej w § 44 ust 3 statutu. Dopiero w sytuacji, gdy tak przeprowadzone głosowanie nie doprowadzi do obsadzenia wszystkich mandatów, statut przewiduje dalsze reguły kolejnych tur głosowania. Zasada wskazana w § 44 ust 3 statutu sprowadza się natomiast do uznania za podjętą uchwały, za którą opowie się większość ogólnej liczby członków uczestniczących w walnym zgromadzeniu.

Stwierdził Sąd Apelacyjny, że z protokołu Zgromadzenia wynika, że wzięło w nim udział 213 członków, co oznacza, że za osoby wybrane w pierwszej turze głosowania mogły być uznane tylko te, które uzyskały minimum 107 głosów, a takich osób było zaledwie 8. Dalsze decyzje podjęte przez Przewodniczącego oparte były na błędnym założeniu, że obsadzić trzeba już tylko 1 mandat. Wybory nie doprowadziły zatem do wyłonienia odpowiedniej liczby (15) członków Rady Nadzorczej. Skoro przeprowadzone w trakcie Zgromadzenia głosowanie nad wyborem członków Rady na kadencję 2017 - 2020 nie umożliwiło opowiedzenia się za wyborem jej 15 członków przez wymaganą w statucie większość ogólnej liczby członków w nim uczestniczących, to nie sposób – w ocenie Sądu Apelacyjnego - uznać, że do wyboru takiego doszło.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny przyjął, że sporna uchwała – z braku wymaganej większości - nie została podjęta, co uzasadniało ustalenie jej nieistnienia. Odmienne orzeczenie Sądu Okręgowego zapadło zaś z naruszeniem art. 8 ust 9 zd. 1 u.s.m., co uzasadniało uwzględnienie apelacji.

W skardze kasacyjnej pozwana zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie: art. 8³ ust. 9 u.s.m. przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż większość, jaką powinni uzyskać kandydaci na członków Rady Nadzorczej w myśl § 44 ust. 3 statutu powinna być liczona od ogólnej liczby członków uczestniczących w Walnym Zgromadzeniu, a nie od liczby członków biorących udział w głosowaniu oraz art. 45 § 1 Pr.Sp. przez przyjęcie, iż Rada Nadzorcza nie może liczyć mniej członków aniżeli wskazanych w statucie Spółdzielni (15 członków), co skutkowało ustaleniem nieistnienia uchwały o wyborze Rady, a także art. 321 k.p.c. polegającym na tym, iż Sąd Apelacyjny wyrokował co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem pozwu i apelacji powoda.

Powód w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

O uwzględnieniu skargi kasacyjnej zadecydowała trafność zarzutu naruszenia art. 8³ ust. 9 u.s.m., zarzut naruszenia art. 321 k.p.c. jest bowiem bezzasadny, a zarzut naruszenia art. 45 § 1 Pr.Sp. odnoszący się do dopuszczalności stwierdzenia nieistnienia zaskarżonej uchwały w części, jest bezprzedmiotowy.

Artykuł 321 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może być naruszony przez sąd odwoławczy wówczas, gdy sąd ten wyrokuje co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem w postępowaniu pierwszoinstancyjnym lub co do roszczenia nie opartego na podstawie faktycznej wskazanej przez powoda do chwili zamknięcia rozprawy przed sądem pierwszej instancji. Sąd nie może więc ani przyznać, ani odmówić stronie więcej lub czegoś innego niż żądała (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2010 r., III PK 74/09, niepubl. i z dnia 28 lipca 2017 r., II CSK 685/16, niepubl.).

Powód żądał ustalenia nieistnienia, stwierdzenia nieważności ewentualnie uchylenia uchwały Walnego Zgromadzenia pozwanej z dnia 23 czerwca 2017 r.

w sprawie powołania Rady Nadzorczej na kadencję obejmującą lata 2017 – 2020. Wyraźnie przy tym wskazywał, że wyniki wyborów zostały zamieszczone w protokole Zgromadzenia i załączniku do niego w postaci protokołu Komisji Skrutacyjnej, a brak w tym przedmiocie odrębnej uchwały (k. 2-6, 18-37, 50-53, 117-118). Powód – wbrew stanowisku skarżącej - objął więc kompleksowo zaskarżeniem efekt głosowania na członków Rady, bez względu na to czy należałoby je traktować jako jedną uchwałę powołującą Radę Nadzorczą, czy też 15 odrębnych uchwał powołujących do Rady poszczególne osoby. Innej możliwości wyartykułowania swojego żądania nie miał, skoro Zgromadzenie nie podjęło odrębnej uchwały w sprawie powołania członków Rady.

Sądy obu instancji trafnie przyjęły, iż – w okolicznościach sprawy – fakt, że w praktyce funkcjonowania Walnego Zgromadzenia pozwanej nie podejmuje się odrębnej uchwały (uchwał) w przedmiocie wyboru członków Rady, a poprzestaje się na odnotowaniu i ogłoszeniu wyniku wyborów, nie oznacza, że nie ma substratu zaskarżenia. Prawidłowo także uznały, że Zgromadzenie podjęło w istocie uchwałę o wyborze członków Rady Nadzorczej na kadencję 2017 – 2020, bo innej formy wyrażenia woli przez organ kolegialny - jako konsekwencji obrad zakończonych głosowaniem - niż podjęcie uchwały nie ma.

Dostrzeżenia wymaga, że pozwana w toku postępowania przed Sądami *meriti* nie twierdziła, że podjęto 15 odrębnych uchwał o powołaniu członków Rady indywidualnie w stosunku do każdego zgłoszonego przez członków kandydata. Tego rodzaju zarzut po raz pierwszy pojawił się w skardze kasacyjnej. Koncentrowała się natomiast na twierdzeniu, że wynik wyborów nie może być w ogóle traktowany jako podjęcie podlegającej zaskarżeniu uchwały (k. 77 – 80) i stanowisko to podtrzymała w odpowiedzi na apelację. Powód dostatecznie zatem wyartykułował swoje żądanie, a Sąd Apelacyjny orzekając w jego ramach nie naruszył art. 321§ 1 w zw. z art. 391§ 1 k.p.c.

Zgodnie z art. 8³ ust. 9 u.s.m. uchwałę uważa się za podjętą, jeżeli była poddana pod głosowanie wszystkich części walnego zgromadzenia, a za uchwałą opowiedziała się wymagana w ustawie lub statucie większość ogólnej liczby członków uczestniczących w walnym zgromadzeniu. Regulację zawartą w zdaniu drugim tego przepisu można tu pominąć, zaskarżona uchwała nie dotyczyła bowiem spraw w nim wymienionych (likwidacja spółdzielni, przeznaczenie majątku

pozostałego po zaspokojeniu zobowiązań likwidowanej spółdzielni, zbycie nieruchomości, zbycie zakładu lub innej wyodrębnionej jednostki organizacyjnej). Jednocześnie art. 8³ ust. 8 u.s.m. stanowi, że walne zgromadzenie jest ważne niezależnie od liczby obecnych na nim członków. Statut pozwanej w § 44 ust. 2 i 3 zdanie pierwsze, powiela te rozwiązania.

W pierwszej kolejności stwierdzić należy, że w orzecznictwie za aprobatą doktryny zajęto trafne stanowisko, że art. 8³ ust. 9 u.s.m. - mimo sposobu jego sformułowania - znajduje zastosowanie do wszystkich walnych zgromadzeń spółdzielni mieszkaniowych, także tych, które - tak jak ma to miejsce w okolicznościach sprawy - nie były przeprowadzane częściami.

Przemawia za tym wykładnia systemowa, umiejscowienie art. 8³ ust. 9 u.s.m. wskazuje bowiem, że znajduje on zastosowanie do wszystkich walnych zgromadzeń a nie tylko tych, które zostały podzielone na części. Stanowisko to wzmacnia wynik wykładni celowościowej, brak bowiem argumentów mogących przemawiać za różnicowaniem sposobu liczenia wymaganej większości w zależności od tego czy zgromadzenie miało charakter jednolity, czy też zostało przeprowadzone częściami (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2018 r., IV CSK 297/17, OSNC 2019, nr 4, poz. 45).

Przepisy art. 8³ u.s.m. dotyczące procedury zwoływania i przeprowadzania walnego zgromadzenia spółdzielni mieszkaniowej wywołały wiele wątpliwości w praktyce funkcjonowania spółdzielni mieszkaniowych, spotkały się z krytyką w doktrynie i orzecznictwie, w tym także w płaszczyźnie konstytucyjnej (por. m.in. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 lipca 2009 r., K 64/07, OTK – A 2009, nr 7, poz. 110, postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2009 r., K 64/07, OTK – A 2009, nr 5, poz. 76 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2021 r., II CSKP 52/21, niepubl. i orzeczenia przytoczone w jego uzasadnieniu).

Od kontrowersji tych nie jest także wolny art. 8³ ust. 9 zdanie pierwsze u.s.m. który - w kluczowym dla sprawy aspekcie - przesłanki podjęcia uchwały w postaci „opowiedzenia się za nią wymaganej w ustawie lub w statucie większości ogólnej liczby członków uczestniczących w walnym zgromadzeniu”, nie jest jednolicie wykładany w orzecznictwie sądów powszechnych. Wypowiedzi

w literaturze przedmiotu dotyczące tego zagadnienia także są rozbieżne. Zdecydowanie dominuje jednak pogląd opowiadający się za przyjęciem, że za członków „uczestniczących w walnym zgromadzeniu” w rozumieniu tej regulacji, należy uznawać członków biorących udział w akcie głosowania, a nie tych którzy jedynie stawili się na walne zgromadzenie i podpisali listę obecności.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2018 r., IV CSK 297/17, przyjęto, że „członkami uczestniczącymi w walnym zgromadzeniu” w rozumieniu tego przepisu – który stanowi *lex specialis* w odniesieniu do art. 35 § 4 Pr. Sp. oraz art. 41 § 2 Pr. Sp., modyfikując regułę głosowania zwykłą większością głosów - są wszyscy członkowie obecni na tym zgromadzeniu, którzy wzięli udział w głosowaniu nad uchwałą, niezależnie od tego czy głosowali „za”, „przeciw”, czy „wstrzymali się od głosu”. Jest to w istocie równoznaczne ze stwierdzeniem, że dla przyjęcia uchwały niezbędna jest większość bezwzględna (przewaga głosów „za” nad głosami „przeciw” i „wstrzymującymi się”). Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę przychylił się do tego stanowiska i podzielił towarzyszącą mu wyczerpującą argumentację, bez potrzeby jej szczegółowego przytaczania.

Podkreślenia wymaga, że za odstępieniem od wykładni literalnej przesłanki „opowiedzenia się za uchwałą wymaganej w ustawie lub statucie większości ogólnej liczby członków uczestniczących w walnym zgromadzeniu” i oparciem się na wykładni funkcjonalnej przemawia to, że aprobatą dla rezultatu wykładni językowej może skutkować paraliżem prac walnego zgromadzenia i promować postawy niełojalne wobec spółdzielni i poszczególnych jej członków, co nie było zamierzeniem ustawodawcy.

Wynika to z art. 8 ust. 8 u.s.m., w którym ustawodawca chcąc zapewnić sprawny przebieg obrad, przesądził, że ważność walnego zgromadzenia jest niezależna od liczby obecnych na nim członków. W orzecznictwie zwrócono uwagę, że przepis ten wskazuje na liberalne podejście ustawodawcy do preferowanego założenia rzeczywistego i bezpośredniego udziału członków spółdzielni mieszkaniowych w głosowaniach, a więc także na dążenie do rzeczywistego korzystania przez nich ze stworzonej im przez ustawodawcę możliwości bezpośredniego głosowania nad projektami uchwał, przy jednoczesnym

zapewnieniu sprawnego funkcjonowania walnych zgromadzeń (por. uzasadnienie uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2011 r., III CZP 111/10, OSNC 2011, nr 10, poz. 106).

Rezultat ten nie zostałby osiągnięty, gdyby przyjąć, że członkowie, którzy podpisali listę obecności i pobrali mandat, a następnie z różnych przyczyn przed głosowaniem opuścili walne zgromadzenie, mieliby być uwzględniani przy głosowaniach. W ten sposób członkowie niezainteresowani dalszym przebiegiem walnego zgromadzenia mogliby skutecznie zablokować działania aktywnych członków spółdzielni i uniemożliwić podjęcie istotnych dla jej funkcjonowania uchwał. Nie do przyjęcia jest wniosek, że ustawodawca z jednej strony biorąc pod uwagę realia funkcjonowania dużych spółdzielni mieszkaniowych zrezygnował z ustawowego wymagania w postaci *quorum* dla zapewnienia sprawnego przebiegu walnych zgromadzeń, a z drugiej strony przy ustaleniu większości niezbędnej do podjęcia uchwały zakładał odwrotne rozwiązanie pozwalające sparaliżować obrady walnego zgromadzenia przez osoby, które nie skorzystały ze swoich uprawnień, świadomie rezygnując z udziału w głosowaniu nad projektem uchwały objętej porządkiem obrad. Dobrą ilustracją tego stanu rzeczy jest przebieg obrad Walnego Zgromadzenia pozwanej Spółdzielni, gdzie listę obecności podpisało 213 członków, w pierwszej turze wyborów członków Rady Nadzorczej brało udział jedynie 186 osób, a w drugiej turze już tylko 172 osoby.

Stanowisko to nie pozostaje w sprzeczności z dostrzegalnym w ustawie z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 125, poz. 873 – dalej: „ustawa nowelizująca”) dążeniem ustawodawcy do zwiększenia demokracji wewnątrzsółdzielczej przez zapewnienie wszystkim członkom spółdzielni mieszkaniowych bezpośredniego udziału w podejmowaniu uchwał przez walne zgromadzenie. Czym innym jest bowiem - zgodnie z zasadą dobrowolności uczestnictwa członków spółdzielni w obradach walnego zgromadzenia - stworzenie im możliwości efektywnego, bezpośredniego udziału w zarządzaniu nią, a czym innym zakładany przez ustawodawcę w ustawie nowelizującej wpływ wprowadzonych rozwiązań na sprawność przebiegu obrad walnego zgromadzenia.

Podzielić należy także stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2018 r., IV CSK 297/17, że racje pragmatyczne przemawiają za identyfikowaniem „większości ogólnej liczby członków uczestniczących w zgromadzeniu” z większością członków biorących udział w głosowaniu, a nie większością obecnych w trakcie głosowania. Liczba głosujących jest bowiem znacznie bardziej uchwytana niż liczba osób obecnych, i ocena czy uchwała została podjęta nie wymaga każdorazowej weryfikacji liczby członków obecnych na zgromadzeniu przed podjęciem każdej uchwały.

W realiach niniejszej sprawy nie ma natomiast potrzeby szerszej analizy budzącej rozbieżności w doktrynie kwestii uwzględniania przy obliczaniu wymaganej większości, głosów „wstrzymujących się”, nie wpłynęły one bowiem w świetle protokołu Walnego Zgromadzenia i Komisji Skrutacyjnej na uzyskanie przez kandydatów do Rady Nadzorczej wymaganej większości.

Wobec podzielenia zarzutu naruszenia art. 8³ ust. 9 u.s.m., zarzut naruszenia art. 45 § 1 Pr. Sp. jest bezprzedmiotowy. Rozważanie czy w okolicznościach sprawy były podstawy do ustalenia nieistnienia zaskarżonej uchwały w części miałoby bowiem sens tylko przy założeniu, że z przyczyn, do których odwołał się Sąd Apelacyjny, uchwała może być uznana za nieistniejącą. Nie budzi przy tym żadnych wątpliwości, że częściowe uwzględnienie powództwa i stwierdzenie nieistnienia uchwały w części – wbrew stanowisku powoda – nie stanowiłoby wyjścia ponad żądanie pozwu, a jego uwzględnienie w mniejszym od żądanego zakresie.

Stwierdzić jedynie należy, że wpływ nieprawidłowości na skuteczność uchwały należy oceniać z uwzględnieniem zastosowanej *mutatis mutandis* reguły, że wady postępowania prowadzącego do podjęcia uchwały wpływają na jej skuteczność tylko wtedy, gdy miały lub mogły mieć wpływ na jej treść. O takim wpływie nie będzie można mówić, między innymi wówczas, gdy uchwała uzyskała taką liczbę głosów „za”, która zapewnia wymaganą większość nad głosami osób uczestniczących w akcie głosowania, które oddały głos „przeciw” lub „wstrzymały się” od głosu (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna – z dnia 30 stycznia 1965 r., III CO 75/63, OSNCP 1966, nr 9, poz.

141, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 sierpnia 1965 r., OSNC 1966, nr 5, poz. 80, z dnia 6 marca 1974 r., I PR 3/74, OSNC 1974, nr 12, poz. 217, z dnia 8 grudnia 1998 r., I CKN 243/98, OSNC 1999, nr 6, poz. 116, z dnia 16 lutego 2005 r., III CK 296/04, OSNC 2006, nr 2, poz. 31, z dnia 10 stycznia 2007 r., I CSK 335/06, niepubl., z dnia 5 lipca 2007 r., II CSK 163/07, OSNC 2008, nr 9, poz. 104, z dnia 9 września 2010 r., I CSK 530/09, OSNC 2011, nr 3, poz. 36, z dnia 8 grudnia 2011 r., IV CSK 188/11, OSNC – ZD 2013, nr A, poz. 14, i z dnia 9 listopada 2016 r., II CSK 21/16, OSP 2017, nr 12, poz. 124). Jeżeli zatem część kandydatów na członków Rady Nadzorczej uzyskało wymaganą większość głosów członków Walnego Zgromadzenia, to nie ma podstaw by w tym zakresie uznawać uchwałę za nieistniejącą. Uchybienia proceduralne nie dotyczą bowiem – w takich okolicznościach – uchwały jako całości.

Oceny tej nie zmienia okoliczność, że zgodnie z § 48 ust. 1 statutu pozwanej Rada Nadzorcza składa się z 15 członków. Po pierwsze bowiem ustawowym wymogiem jest trzyosobowy skład tego organu kolegialnego (art. 45 § 1 Pr. Sp.), a po wtóre nieprawidłowy wybór części składu Rady nie oznacza, że uchwała Walnego Zgromadzenia jest nieistniejąca, również w stosunku do tych członków Rady, którzy uzyskali wymaganą większość głosów.

Rada Nadzorcza licząca mniej członków niż przewiduje statut nie traci bowiem przymiotu organu spółdzielni i nie może być traktowana jak organ nieistniejący. Oznacza to jedynie, że skład Rady musi być uzupełniony do wymaganej w statucie liczby członków, w takim zakresie w jakim wyboru skutecznie nie dokonano. Do tego czasu ważność i skuteczność podejmowanych przez ten organ uchwał w zdekompletowanym składzie (poniżej minimum statutowego), musi być analizowana z perspektywy przepisów ustaw, statutu, a także regulaminu Rady określającego szczegółowo zakres jej działania, tryb obradowania i podejmowania uchwał (§ 53 statutu) (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 1987 r., III PZP 30/87, OSNCP 1988, nr 5, poz. 57 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 1987 r., I PR 1/87, OSNCP 1988, nr 6, poz. 84).

Zaznaczenia wymaga, że przedmiotem badania i oceny Sądu

Najwyższego mogło być jedynie orzeczenie Sądu Apelacyjnego o ustaleniu nieistnienia zaskarżonej uchwały. Sąd Najwyższy zważywszy na konstrukcję skargi kasacyjnej, związanie jej podstawami i niedopuszczalność wykraczania poza granice skargi (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), nie mógł natomiast wypowiadać się odnośnie do zasadności stanowiska Sądu Apelacyjnego w pozostałych kwestiach będących przedmiotem żądania pozwu i zarzutów apelacji.

Z tych przyczyn zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu a sprawa przekazaniu Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania przy przesądzeniu, że nie ma podstaw do ustalenia nieistnienia zaskarżonej uchwały z przyczyn, do których odwołał się Sąd Apelacyjny.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁵ §1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w związku z art. 391 §1 i 398²¹ k.p.c.)